

TEM/807/06.10.01/2014

19.5.2014

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston periaatepäätös valtion tutkimuslaitosten ja tutkimusrahoituksen kokonaisuudistukseksi 5.9.2013, VNK012:00/2013

Strategisen tutkimuksen teemaehdotukset

Työ- ja elinkeinoministeriön kannanotossa tuodaan esille neljä erillistä teemaehdotusta ja näiden ohella elinkeinoelämän uudistumisen läpileikkaavana näkökulmana kaikessa strategisella tutkimusrahoituksella toteutettavassa tutkimuksessa. TEM näkee, että kaikki yhteiskunnalliset haasteet on käännettävissä uuden kasvun mahdollisuuksiksi tuomalla elinkeinoelämä systemaattisesti mukaan tutkimushankkeiden suunnitteluun ja toteutukseen. Strateginen tutkimusrahoitus tuo merkittävän uudistuksen innovaatiojärjestelmäämme tässä tapauksessa.

TEM:n ehdotukset ovat

1. Elinkeinoelämän uudistuminen ja kilpailukyky läpileikkaavasti mukaan rahoituskriteereihin
2. Elinkeinoelämän rakennemuutos ja uudistumista ehkäisevät tekijät yhteiskunnassa
3. Luonnonvaratalous – haasteet ja mahdollisuudet Suomelle
4. Tulevaisuuden energiahaasteet
5. Työelämän ja työmarkkinoiden muutostrendit.

1. Elinkeinoelämän uudistuminen ja kilpailukyky läpileikkaavasti mukaan rahoituskriteereihin

Strategisen tutkimuksen tulee näkyä innovaatiojärjestelmää uudistavana ja rahoituksen vaikuttavuutta lisäävänä uudistuksena. Uudistavana tekijänä on se, että strategiselta tutkimukselta vaaditaan relevanssia eli että se on yhteiskunnan haasteiden ratkaisemisen kannalta merkittävää tutkimustoimintaa. Strategisen tutkimuksen käytännön toteutuksen kannalta ratkaisevaa on se, miten strategisuus eli relevanssi toteutetaan käytännössä. Käytännössä uudistuksen onnistuminen ratkaistaan siinä, miten tutkimushaut toteutetaan käytännössä. Tässä avaintekijänä on tutkimushakujen kriteeristö. Edellä mainituista syistä uudistuksen riskinä on edelleen, ettei mikään muutu nykytilanteeseen verrattuna.

Innovaatiojärjestelmän kehittymisen kannalta on tärkeää, että uudistuksella tavoitellut muutokset toteutuvat. Erityisesti toimijakentän pitäisi muuttua. Strategisen tutkimuksen rahoituksen myötä toimijakentän tulisi kombinoitua uudelleen: uudistuksen tuloksena tulisi syntyä uudenlaisia tutkimusta toteuttavia yhteenliittymiä, joissa yhdistyy tiede, perustutkimus ja tutkimuksen hyödyntäminen. Parhaimmillaan uudistuksella on tätä kautta aikaansaataavissa hyvin merkittävä ja kauaskantoisen järjestelmän uudistus, joka on erikseen brändättävissä, tuottaa uutta vaikut-

tavuutta ja jonka avulla Suomi määrittelee uudenlaista tutkimus- ja innovaatiopoliittikkaa myös kansainvälisessä ympäristössä.

TEM näkee strategisen tutkimuksen relevanssin kytkeytyvän elinkeinoelämän kilpailukyyn edistämiseen. Kilpailukykyä voidaan edistää parantamalla edellytyksiä elinkeinoelämän uudistumiseen. Pitkälle tulevaisuuteen katsova, yhteiskunnan haasteiden ratkaisemiseen liittyvä tutkimus voi luoda näitä edellytyksiä. Tähän liittyen strategisen tutkimuksen tulee olla tutkimusta, jolla ratkaistaan ongelmia. Se ei voi olla vain ilmiöihin liittyvän uuden tiedon synnyttämistä. TEM näkee siksi, että kaiken rahoitusvälineellä toteutettavan tutkimuksen tulee olla läpileikkaavasti sidoksissa elinkeinoelämän kilpailukyyn ja uudistumisen tavoitteeseen. Etenkään ei voi olla niin, että kilpailukyyn näkökulma lokeroidaan omaksi tutkimusalueeksi, vaan näkökulman on siis oltava läpileikkaava.

Muiden maiden (Tanska ja Irlanti) esimerkki osoittaa, että tutkimuksesta on saata- vissa yhteiskunnan kannalta relevanttia, mutta tämä ei toteudu ilman uudenlaisia toimintamalleja. Erityisesti on uudistettava tutkimushakujen kriteeristöjä. Näihin on sisällytettävä vaatimus relevanssin osoittamisesta. Esimerkiksi Suomen Akatemian tutkimusrahoitukseen ei tällä hetkellä sisälly tällaisia vaatimuksia, mikä tarkoittaa, että nykymuotoiset kriteerit eivät ole riittäviä strategiselle tutkimukselle.

TEM näkee, että kaiken strategisella tutkimuksen rahoituksella toteutettavan tutkimuksen tulee edistää elinkeinoelämän kilpailukykyä uudistumisen kautta. Käytännössä tämä tulee toteuttaa kehittämällä rahoituksen ehtoja sellaisiksi, että tutkimusryhmien tulee osoittaa, miten tutkimus palvelee elinkeinoelämän uudistumista. Ellei tätä kyetä osoittamaan, korkeakaan tieteellinen laatu ei riitä myönteiseen rahoituspäätökseen. Olennaista relevanssin varmistavien hakukriteeristöjen kannalta on, että elinkeinoelämä kytketään mukaan heti tutkimuksen suunnitteluvaiheessa.

2. Elinkeinoelämän rakennemuutos ja uudistumista ehkäisevät tekijät yhteiskunnassa

Nykytila ja haaste

Elinkeinoelämän rakennemuutos on nopeaa ja muutosprosessi on laajentunut perinteisestä teollisuudesta Nokiaan ja julkiselle sektorille. Rakennemuutos nähdään yleisessä keskustelussa usein väistämättömänä omalakisena prosessina, jolla on voittopuolisesti kielteisiä vaikutuksia työllisyyteen ja talouteen, erityisesti aluekehitykseen. Arviot perustuvat usein välittömiin ja lyhyen aikavälin havaintoihin rakennemuutoksen etenemisestä. Luova tuho, jota rakennemuutos ilmentää, on kuitenkin kehittyvälle ja kasvuhakuiselle yhteiskunnalle välttämätön ja ominainen piirre. Suomen tapaisessa avotaloudessa kysymys on siitä, kuinka globaali kysyntä muokkaa yrityksiä ja osaamista uuteen muotoon synnyttäen uusia yrityksiä ja kasvua osaan taloutta vähentäen samalla kysyntää ja yrityksiä toisaalla. Työmarkkinoiden hyvä toiminta on tärkeä tekijä siinä, kuinka kitkattomasti työvoima voi siirtyä tuottavampiin tehtäviin. Omaehtoisella innovaatiotoiminnalla voidaan vaikuttaa uuteen osaamiseen, uusiin toimintatapoihin, tuotteiden ja palvelujen syntyyn, mikä luo mahdollisuuksia yritystoimintaan, työllisyyteen ja kasvuun.

Talouden rakenteiden muuntautumiskyky on kansakunnan kilpailukykyä heijastava tekijä. Suomen taloudessa haasteena on rakenteiden jäykkyys, joka estää innovaatioiden parhaan mahdollisen hyödyntämisen ja positiivisten tuottavuusvaikutusten esiintulon. Tutkimusteemassa haetaan tuoreen ja osuvan kansallisen tilannekuva-arvioinnin kautta uusia näkemyksiä rakennemuutoksen hallintaan ja talouspolitiikan suuntaan, jolla talouden muutosvoimat saadaan tukemaan kilpailukykyä, kasvua ja työllisyyttä.

Sisältökuvaus

Tavoitteena on erilaisilla kokonaisvaltaisilla lähestymistavoilla analysoida elinkeinoelämän uudistumista vallitsevan yhteiskunnallisen toimintaympäristön yhteydessä ja etsiä ratkaisuja uudistumista ehkäisevien jäykkyyksien vähentämiseksi tai poistamiseksi.

Lähestymistapoja voivat muun muassa olla:

1. Analysoida Suomen talouden toimintaympäristö käyttäen talous- ja systeemitieteiden viimeisimpiä menetelmiä, uusia paradigmoja ja viimeisimpiä poikkeusteollisia yhteiskunnan tilaa ja tulevaisuutta tarkastelevia tutkimustuloksia. Toimintaympäristöanalyysissä otetaan huomioon uuden arvonluonnin viimeaikaiset tutkimustulokset ja työelämän tätä vastaavat yksilö- ja yritystason muutokset, jotka ovat välttämättömiä elementtejä, kun etsitään keinoja, joilla yhteiskunta ja talous olisivat nykyistä kestävämpiä kohtaamaan globaalitalouden ja politiikan muutoshaasteet.
2. Löytää talouden uusi toiminta- ja ohjausmekanismi, jossa muutos ja yhteiskunnan kompleksisuus nähdään vahvuutena. Tuloksena syntyvä uusi politiikkaohjauksen mekanismi mahdollistaa toimiala- ja yritys rakenteen monipuolistamisen (mm. välituotekäytön lisäysten dynaamisten vaikutusten kautta) niin, että julkisen sektorin työpanosta (ja yleensä palvelualoja) voidaan käyttää kehitystä tasapainottavana tekijänä (sisäistä vuorovaikutusta lisäävien vaikutusten kautta), eikä pelkästään ongelmia aiheuttavana, kuten nykyisin kovin usein ajatellaan. Analyysin tuloksena pienen avoimen talouden rakennetta on mahdollista monipuolistaa niin, että resurssit ja pääoma eivät valu tuotantopanosten hankinnan kautta ulkomaille vaan hyödyttävät kerrannaisvaikutuksillaan kotimaista kansantaloutta.

Lisäarvotekijät

Tutkimuksen lisäarvo julkiselle ja yksityiselle sektorille syntyy talouden ja politiikan uuden ohjausmallin käyttöönoton kautta. Päätöksenteko tehostuu muun muassa mallin sisältämän 'täsmä-ohjauksen' käyttöönoton kautta. Talouden dynaamisten käyttäytymisvaikutusten tehostuessa talouden ohjauksen hyödyt koituvat koko yhteiskunnan eduksi.

Muut mahdolliset tarkennukset ja reunaehdot

Tutkimushanke ottaa lähtökohdaksi ajankohtaisen tutkimustiedon, jota on viime vuosina julkisella rahoituksella tuotettu koskien talouden perusteita (ETLAn Missä arvo syntyy ja Luovan tuhon -teemat) sekä innovaatiotoiminnan edellytyksiä ja toteutusta (Tekesin innovaatiotutkimuksen teemat). Näistä lähtökohdista tehtävä poikkitieteellinen tilannekuva-analyysi tuottaa ajantasaisen käsityksen talouden muutosmekanismeista, joka on perustana uusien ohjausmallien esittämiselle.

3. Luonnonvaratalous – haasteet ja mahdollisuudet Suomelle

Suomen talous perustuu poikkeuksellisen voimakkaasti luonnonvarojen hyödyntämiseen ja niihin liittyvien teknologioiden kehittämiseen. Luonnonvaratalous on Suomen talouden selkäranka, jonka nopea murros haastaa laajasti suomalaista yhteiskuntaa uudistumaan.

Luonnonvarataloudessa erityisen suuren kasvupotentiaalin omaavat biotalous ja cleantech. Näiden osalta valtioneuvosto on vastikään hyväksynyt omat strategiansa ja näiden toimeenpanoa vauhdittavan periaatepäätöksensä.

Suomen luonnonvaratalouden kehitystä ohjaavat globaalit megatrendit, kuten ilmaston muutos, väestön kasvu ja kaupungistuminen. Näistä seuraavat kasvava ruoan, puhtaan veden energian ja raaka-aineiden tarve luovat haasteita, joiden ratkaisemiseen tarvitaan tutkimusta, mutta luovat globaaleja liiketoimintamahdollisuuksia mm. uusille energiateknologioille, ympäristötehokkaalle rakentamiselle, biotalouden tuotteille ja kestäväälle mineraalien jalostukselle.

Tavoitteena Suomessa ja laajemmin on luonnonvarojen käytön irtoaminen talouskasvusta, eli talous kasvaa luonnonvarojen käyttöä nopeammin. Luonnonvarojen ja energian tehokas ja kestävä käyttö voi nopeuttaa tätä ympäristön kannalta kestävä kehitystä. Luonnonvaroja aktiivisesti hyödyntävälle Suomelle tähän

ns. decoupling -ilmiöön liittyy lukuisia mahdollisuuksia, mutta myös uusiutumisen tarpeita.

Luonnonvaratalouden strategiset tutkimustarpeet

Tulevaisuuden luonnonvaratalous perustuu osaamiseen, teknologiaan, älykkäisiin ja innovatiivisiin ratkaisuihin, resurssitehokkuuden jatkuvaan parantamiseen sekä luonnonvarojen käytön ympäristövaikutusten ja talouskasvun irtikytkentään. Vain jatkuva osaamistason nosto ja erilaisten osaamisten yhdistäminen mahdollistavat korkeaan arvonalisään perustuvien tuotteiden ja palveluiden tuottamisen kansainvälisille markkinoille. Tärkeää on myös löytää uusia kestäviä liiketoimintamahdollisuuksia. Muutokset edellyttävät, että julkinen sektori, elinkeinoelämä ja kansalaisyhteiskunta yhdessä edistävät toiminnassaan kestävän luonnonvaratalouden periaatteita.

Strategisia tutkimustarpeita nähdään seuraavissa aihepiireissä:

Resurssitehokas yhteiskunta

Systeeminen muutos kohti resurssitehokasta yhteiskuntaa. Miten yhteis- ja yhdyskunnalliset rakenteet saadaan tukemaan muutosta? Resurssiviisas kansalainen ja vastuullinen kulutus. Minkälaisia liiketoiminnan ja arvonaluonnin malleja muutos edellyttää ja mahdollistaa?

Resurssitehokkaat tuotteet ja tuotanto

Läpimurtoteknologiat energia-, vesi- ja materiaalitehokkuuden merkittävään parantamiseen teollisissa prosesseissa. Materiaalien ja tuotteiden uudelleenkäytön ja kierrätettävyyden merkittävä parantaminen (ns. Ecodesign).

Luonnonvaroihin perustuvat lisäarvoiset tuotteet

Läpimurtomateriaalit, jotka keveytensä, kestäväyytensä tms. ominaisuutensa kautta tuovat merkittävästi lisäarvoa. Tulevaisuuden biomateriaalit ja -kemikaalit.

Luonnonvaroista lisäarvoa aineettoman arvonaluonnin avulla

Toimintamallit aineettoman arvonaluonnin ja ekologisesti kestävän elinkeinotoiminnan edistämiseksi.

Luonnonvarojen ja kestävyysvarojen varmistaminen

Kansainvälistä, kansallista ja alueellista tietoa erilaisista luonnonvaroihin ja niiden hyödyntämiseen liittyvistä mahdollisuuksista ja vuorovaikutussuhteista.

Luonnonvaratalouden mittarit

Kestävän luonnonvaratalouden mittarit, jotka mahdollistavat luonnonvaratalouden vaikuttavuuden ja toimien riittävyyden määrällisen arvioinnin.

Luonnonvarataloutta koskevan strategisen tutkimuksen hyödyt ja lisäarvo Suomelle

Luonnonvaratalouden strateginen tutkimus on ratkaisevan tärkeää Suomen tulevaisuuden menestyksen kannalta. Korkealaatuinen tutkimustieto luonnonvaroista, niihin liittyvistä teknologioista ja palveluista sekä kulutuksesta auttaa tekemään viisaita valintoja tulevaisuudessa ja mahdollistaa Suomen kehittymisen kestävä kehityksen kärkimaaksi. Luonnonvaratietopääoman kasvattaminen ja kotimaisten luonnonvarojen hyödyntämisen osaaminen turvaa osaltaan myös kansallista huoltovarmuutta.

Luonnonvaratalouteen liittyvät teemat ovat keskeisiä EU:n Horizon 2020 tutkimusrahoituksessa. Luonnonvaratalouteen liittyviä merkittäviä alueita ovat luonnonvarat

(Raw Material EIP), biotalous (BBI JTI), teollisuuden resurssitehokkuus (SPIRE PPP) sekä Key Enabling Technologies, joista luonnonvaratalouden näkökulmasta merkittäviä ovat Advanced materials, Advanced manufacturing, Nanotechnology ja Industrial biotechnology. Luonnonvaratalouden tutkimusta voidaankin tehdä joustavasti ja tehokkaasti kansainvälisessä yhteistyössä, joka myös lisää resurssintamahdollisuuksia merkittävästi.

4. Tulevaisuuden energiahaasteet

Energiapolitiikan kolme tavoitetta ovat saanninvarmuus, kohtuullinen hinta ja ympäristöön, erityisesti ilmastomuutokseen liittyvien tavoitteiden täyttäminen. Tulevaisuuden haasteena on näiden kolmen, käytännössä usein ristikkäisten tavoitteiden mahdollisimman hyvä ja tasapainoinen saavuttaminen.

Vakaat yhteiskunnan olosuhteet ja yhteiskunnan toimivuus ovat keskeisiä kilpailukykytekijöitä. Yhteiskunnan ja myös yritysten toimintaedellytys on luotettava ja hinnaltaan ennustettava energiajärjestelmä ja varsinkin sähköjärjestelmä. Energiajärjestelmän toimivuus on ollut vähäisen tutkimuksen kohteena verrattuna esimerkiksi ilmastomuutoksen tutkimukseen.

Gloaalien energiemarkkinoiden dynamiikka ja vaikutukset ovat nopeutuneet. Toimintaympäristössä on tapahtunut viime vuosina merkittäviä muutoksia.

Energian saannin varmuuteen vaikuttavat muun muassa seuraavat tekijät:

- energian tuotantorakenteen monipuolisuus
- kotimaiset energialähteet
- monipuoliset tuontilähteet
- hyvin toimivat energiemarkkinat ja luotettava verkkoinfrastruktuuri.

Markkinoiden yhdistyessä riippuvuus naapurimaista kasvaa. Tämän vuoksi energiakokonaisuutta ei voi tarkastella vain kansallisena kysymyksenä, vaan vähintään Itämeren alueella.

Pitkään vallinnut sähköjärjestelmän hyvin korkea häiriöttömyys on vaarassa heikentyä nykyisessä markkinatilanteessa. Kun samalla yhteiskunta sähköistyy edelleen, seurauksena on yhteiskunnan haavoittuvaisuuden lisääntyminen.

Polttoainemarkkinoilla suuria muutostekijöitä ovat esim. liuskekaasun nopeasti kasvava rooli ja sen aiheuttamat heilahduksen fossiilisten polttoaineiden ja myös biomassojen markkinatilanteeseen. Suuria vaikutuksia energiemarkkinoihin olisi myös sillä, jos Venäjän energiavirrat kääntyisivät itään päin.

Ilmastomuutokseen liittyvien toimien ja velvoitteiden lisääntyminen vaikuttaa myös energian hintaan, saatavuuteen sekä energiajärjestelmien toimivuuteen. Esimerkiksi uudet uusiutuvan energian tuotantomuodot ovat usein teknologisesti haastavampia ja hinnaltaan korkeampia. Edullisimmat uusiutuvat energialähteet ovat jo käytössä.

Tutkimusteemassa tulisi tarkastella tulevaisuuden energiahaasteita painottaen energiaturvallisuutta, saanninvarmuutta ja energiemarkkinoiden toimivuutta. Sähkömarkkinoilla vaihtelevan uusiutuvan tuotannon lisääntyminen ja säätökykyisen lauhdetuotannon vähentyminen edellyttävät jouston lisäämistä sähkön kysynnässä. Samalla edellytykset markkinaperusteisiin sähköntuotantoinvestointeihin esimerkiksi yhdistetyssä tuotannossa saattavat vaarantua, koska sisämarkkinoiden tukiin perustuva vaihteleva tuotanto alentaa tukkusähkön hintaa. Tämä voi johtaa tuontiriippuvuuden kasvuun erityisesti sähkön huippukysynnän aikana. Pidemmällä aikavälillä koko sähkön sisämarkkinoiden toimintaperiaatetta voidaan joutua arvioimaan uudelleen.

Oleellinen tekijä kokonaisuudessa on kustannustekijät elinkeinoelämälle ja vaikutukset kilpailukyvyille. Tarkastelunäkökulman tulee olla laajempi kuin vain kansallinen.

5. Työelämän ja työmarkkinoiden muutostrendit

Sisältökuvaus

Suomalaisen työelämän tulee sopeutua elinkeinoelämän tuotantorakenteiden ja teknologioiden muutoksiin. Keskeisimpiä muutostekijöitä ovat globalisaatio ja siihen liittyvät kilpailun lisääntyminen ja arvoketjujen muutokset, teknologian kehitys ja digitalisaatio. Muutoksilla on laajakantoisia vaikutuksia mm. talouskasvun edellytyksiin, työllisyyteen ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin. Työelämässä muutostrendit liittyvät mm. työn sisältöön, tehtävä- ja ammattirakenteeseen, työorganisaatioon ja työntekijöiden osaamisvaatimuksiin. Muutosten ymmärtäminen ja niihin sopeutuminen ja edellyttää laaja-alaista ja syvällistä tietoa muutostrendeistä ja niiden vaikutuksista. Poliittisten päätösten on perustuttava parhaaseen mahdolliseen tietoon muutoksen sisällöstä ja politiikkatoimien vaikutuksista.

Strateginen tutkimus voidaan jakaa seuraaviin osa-alueisiin:

1. Mitä vaikutuksia tuotantorakenteen ja teknologian muutoksilla on suomalaiseen työelämään?

Suomalaista työelämää ja työtehtäviä muuttavat keskeisesti teknologian kehitys, toimintojen digitalisoitumien ja toimintojen siirtäminen ulkomaille. Muutostrendejä ovat mm. työn korvautuminen teknologialla, uuden teknologian soveltaminen, työpaikkojen katoaminen ja aiempaa tuottavampien työpaikkojen syntyminen. Entistä useammat työtehtävät ovat alttiina globaalille kilpailulle. Työn polarisaatiosta on merkkejä. Teknologian muutokset voivat liittyä esimerkiksi bioteknologiaan, ICT:n kehitykseen, robotiikkaan, materiaaliteknologiaan tai nanoteknologiaan.

Tutkimuksella hankitaan syvällistä tietoa tuotantorakenteen ja teknologian asettamista muutosvaatimuksista työelämässä. Tämän lisäksi on myös ymmärrettävä nykyistä paremmin, miten työelämän muutokset voivat parhaiten tukea yritysten uudistumista, kehittymistä ja tuottavuutta. Tutkimuksella on hankittava tietoa mahdollisuuksista luoda uutta työtä, jossa hyödynnetään uutta teknologiaa ja osaamista monipuolisesti.

Erityistä huomiota tutkimuksessa kohdistetaan johtamiseen ja organisaatioihin sekä muutoksen vaikutuksiin yksilöiden osaamiseen, innovatiivisuuteen ja työhyvinvointiin. Tutkimuksella selvitetään, mitä muutoksia teknologisen kehityksen myötä syntyy erilaisiin työtehtäviin, mitä se merkitsee ammattien muutokselle ja miten uudistuvaa työtä voidaan organisoida siten, että se tarjoaa entistä monipuolisempia ja haasteellisempia tehtäviä. Tärkeä tutkimuskysymys myös on miten työn muotojen, kuten palkkatyön, yrittäjyyden ja niiden yhdistelmien suhteet muuttuvat ja aiheuttavatko muutokset riskien siirtymistä yritysten ja työntekijöiden välillä.

2. Mitä osaamista muuttuvassa työssä tarvitaan ja miten tarvittavaa osaamista lisätään?

Työntekijöiden osaaminen on edellytys kehittyvän teknologian hyödyntämiselle ja hyvälle työllistytävälle muuttuvissa oloissa. Osaamisen sisältö ja ammattirakenne ovat muutoksessa, jolloin muutosten ennakointi ja koulutuksen suunnittelu tulevat entistä haastavammaksi. Siksi yksilön, yritysten ja yhteiskunnan vastuunjako osaamisen kehittämisessä täytyy tarkastella uudelleen. Erityisesti yksilön vastuu osaamisen kehittämisestä ja siihen liittyvistä valinnoista lisääntyy.

Strategisella tutkimuksella on hankittava tietoa elinkeinoelämän muutosten ja teknologisen kehityksen vaikutuksista työtehtävien asettamiin osaamisvaatimuksiin ja keinoista, joilla voidaan lisätä mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen. Tutkimuskysymykset liittyvät mm. uusien osaamistarpeiden tunnistamiseen, koulutus sisältöjen kehittämiseen työelämän tarpeisiin, uusiin tapoihin luoda työelämässä tarvittavaa osaamista. Tärkeä kysymys on koulutuksessa aliedustettuina olevien ryhmien mahdollisuudet.

3. Miten saavutetaan korkea työllisyysaste työmarkkinoiden muutoksessa?

Korkea työllisyysaste on hyvinvoinnin ja julkisen talouden kestävyysperusedellytys. Työelämän muutos johtaa tarpeeseen arvioida, minkälainen politiikkakokonaisuus voi varmistaa korkean työllisyysasteen muuttuvilla työmarkkinoilla.

Elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja osaamisen lisäksi korkea työllisyys edellyttää hyvin toimivia työmarkkinoita, jotka tukevat osallisuutta. Strategisessa tutkimuksessa tarkastellaan työmarkkinoiden instituutioiden uudistamistarvetta työhön osallistumisen lisäämiseksi ja työttömyyden alentamiseksi. Lähtökohtana tulee olla, miten työmarkkinat voivat tukea ihmisten sopeutumista muutokseen ja siirtymistä uusiin työpaikkoihin, ja miten voidaan lisätä mahdollisuuksia vaikeammassa asemassa oleville. Keskeisiä tekijöitä ovat taloudelliset kannustimet (sosiaaliturva ja verotus), tehokkaat työvoimapalvelut, palkanmuodostus sekä työntekijän ja yrityksen tarpeita tukeva työlainsäädäntö. Työmarkkinoiden instituutioiden merkitys on keskeinen jatkossakin, mutta yksilön vastuu työllistävyydestään korostuu keskeisenä näkökulmana.

Strategisella tutkimuksella etsitään ratkaisuja:

- Minkälainen politiikkakokonaisuus tukee parhaiten työmarkkinoille osallistumista?
- Miten parannetaan muutoksenhallintaa työmarkkinoilla?
- Minkälainen verotuksen, sosiaaliturvan, palkanmuodostuksen, työsuhdeturvan kokonaisuus lisää parhaiten työhön kannustavuutta muuttuvilla työmarkkinoilla?
- Miten teknologian ja erikoistumisen tuomat hyödyt jakautuvat tasavertaisesti ja miten voidaan torjua syrjäytymistä ja eriarvoisuutta työelämässä ja työmarkkinoilla?
- Miten voidaan lisätä työntekijöiden ammatillista ja alueellista liikkuvuutta?

Lisäarvotekijät

Tutkimus tuottaa lisäarvoa päätöksentekijöille, työmarkkinaosapuolille ja muille työmarkkinatoimijoille työn muutostrendeistä ja tarvittavista politiikkavastauksista.

Muut mahdolliset tarkennukset ja reunaehdot

Tutkimuskokonaisuus edellyttää monipuolisia menetelmiä ja monitieteistä lähestymistapaa, jossa ovat edustettuina muun muassa yhteiskuntatieteet, kansantaloustiede, liiketaloustiede, teknologiaosaaminen, kasvatustieteet.

Erkki Virtanen
kansliapäällikkö

Petri Lehto
teollisuusneuvos

Jakelu: Ministerien esikunnat, osastopäälliköt, Heidi Nummela, Päivi Järvinieniemi

